

Pavel Švec

Realitní kancelář
ČS

Skrytá krása
naší země

VILOVÉ ČTVRTI

PRAHY A OKOLÍ

TROJA

Trasa v Troji měří 2,4 kilometru.

Většina pražských vilových čtvrtí, popisovaných v této publikaci, vznikala na místě někdejších vinic, které dávno zanikly. Troja, rozprostírající se na pravém břehu Vltavy v severní části Prahy, se může chlubit tím, že zde vinohrad existuje doposud. Tato městská část je známá zejména zdejší zoologickou a botanickou zahradou či krásným barokním zámkem. Ale i tady lze narazit na pozoruhodné vily různých stylů. Povltavskou čtvrt' tvoří několik málo ulic, jež se vejdou mezi řeku a úpatí skalnatého kopce, což se týká i míst, kde v současnosti ústí tunelový komplex Blanka. Pod strmým srázem, na jehož vrcholu se tyčí usedlost Jabloňka z konce 18. století, stojí při Povltavské ulici několik vil, které vznikaly začátkem 20. století.

Ta první v pořadí (č. 20 / **na mapě: 1**) byla postavena roku 1908 pro synovce významného architekta Josefa Mockera (1835-1899), který se proslavil dostavbou katedrály sv. Víta na Pražském hradě a také přestavbami několika pražských dominant, kterým vtiskl novogotickou podobu (jmenovitě třeba Prašné bráně, bazilice sv. Petra a Pavla na Vyšehradě či Staronové synagoze). Mocker má dokonce na průčelí svatovítské katedrály „vysochanou“ podobiznu. Lze ji spatřit vpravo pod rozetou čili pod gigantickým kruhovým oknem nad vstupem do svatostánku.

Povltavská se napojuje na hlavní ulici s tramvajovou tratí a podél ní se lze dostat do ulice Nad Kazankou, klidnější ze dvou silnic, které se táhnou velkou částí této vilové čtvrti. Po pravé straně, pod č. 39 (**na mapě: 2**), vznikl roku 1930 zajímavý, čistě funkcionalistický rodinný dům, který si nechal postavit ředitel Odkolkových pekáren Alexandr Schück. V přízemí je velká scho-

dišťová hala, v patře pak pokoje, knihovna a kuchyň. Projekt vypracovala nám dobře známá dvojice pražských německých architektů židovského původu Ernst Mühlstein (1893-1968) a Victor Fürth (1893-1984). Vilu v Troji zdědil Schückův syn Arnold (v roce 1938 se oženil s nejslavnější sochařkou první republiky Mary Duras). I on doplatil na svůj židovský původ, skončil v koncentračním táboře Auschwitz-Birkenau, ale jako jediný z celé rodiny přežil. Nicméně majetek mu byl po válce znárodněn. V sedmdesátých letech zde bydlel tehdejší komunistický prezident Gustav Husák. Dnes dům slouží jako rezidence Jižní Koreje.

Naproti stojí nejvýraznější dům ulice Nad Kazankou, č. 30 (**na mapě: 3**). Postavil ho Oldřich Brabec, který za první republiky experimentoval s modernismem a výstředností. I jeho Němci během druhé světové války deportovali do koncentračního tábora, a dům se stal sídlem Hitlerjugend. Od 50. let minulého století je v něm mateřská škola. O kousek dále po pravé straně si v roce 1933 postavili historizující rodinný dům č. 31 s barokními a romantizujícími detaily manželé Berta a Antonín Fialovi. Projektanty byli opět Arnošt Mühlstein a Viktor Fürth (**na mapě: 4**).

Vedle stojí dva velmi podobné domy v puristickém stylu, odkazujícím ke klasicismu – č. 27 a 29 (**na mapě: 5**). V roce 1928 si je nechali postavit Ondřej Dlouhý a Vilma Zlatníková. Architektem byl František Brož. V protější zahradě, v č. 28, navrhl pro Karla Birnbauma vilku architekt a autor několika nájemních domů v Praze Oldřich Brabec (**na mapě: 6**). O tři parcely dál pak stojí modernistický rodinný dům č. 22 z roku 1922 (**na mapě: 7**), jež pro ředitele Živnostenské banky Otakara Svobodu projektoval stavitel Karel Herman. Nepřehlédnutelné je rámování oken z režných cihel či pilastry s cihlovými dřívky a toskánskými hlavicemi v jednom z nároží.

O další tři zahrady dál po levé straně zaujme o dost starší vila č. 16 se secesními detaily od stavitele Václava Burdy, kterou si v roce 1914 pořídili Josef a Milada Kubínovi (**na mapě: 8**). A poněkud dále přes ulici nacházíme zástupce moderny s prvky art deco, č. 13 (**na mapě: 9**), kterého si podle webu Prazdnedomy.cz

Ořechovka

Slunná 29 (25)

Slunná 25 (26)

Slunná 23 (27)

Slunná 21 (28)

Slunná 15, Lippertova vila (29)

Slunná 11, Feierabendova vila (30)

Pod Hradbami 17, Traubova vila (31)

Pod Hradbami 13, Hamanova vila (32)

Dělostřelecká 1, Havlova vila (33)

Hanspaulka

Na Míčánce 49-51 (1)

Na Míčánce 39 (2)

Na Špitálce 18, Mölzerova vila (4)

Neherovská 8, vila Lídy Baarové (5)

Fetrovská 4, Eliášova vila (6)

Za Hanspaulkou 15,
Rathouského vila (7)

Řadové domy v ulici Na Pískách (8)

Na Hanspaulce 9, Kutlvašrova vila (9)

Na Viničních horách 46, vlastní vila
Evžena Linharta (10)

Krocínovská 3 (11)

Na Karlovce 6, vlastní
vila Antonína Engela (13)

Kozlovská 5,
Jakešova vila (15)

Kadeřávkovská 13,
Burianova vila (16)

Baba

Matějská 42, Zupancova vila (1)

Matějská 19 (2)

Matějská 11 (3)

Matějská 9, vlastní dům Antonína Černého (4)

Na Ostrohu 46, Boudova vila (5)

Na Ostrohu 41, Košťálova vila (6)

Na Ostrohu 43, Dovolilova vila (7)

Na Ostrohu 48, Joskova vila (8)

Na Ostrohu 50,
dům manželů Lisých (9)

Na Ostrohu 45,
vila manželů Jirouškových (10)

Na Ostrohu 52,
trojdům manželů Vaváčkových (11)

Na Ostrohu 54,
Zaorálkova vila (12)

Na Ostrohu 47, Letošníková vila (13)

Na Ostrohu 49, Sukova vila (14)

Na Ostrohu 56,
dům Václava Řezáče (15)

Na Ostrohu 51, Čeňkova vila (16)

Na Ostrohu 53, Zadákova vila (17)

Na Ostrohu 60,
vila manželů Munkových (18)

Na Babě 14, vila Miloslavy Lužné (19)

Na Babě 13, Uhlířova vila (20)

Na Babě 11, Špišková vila (21)

Na Babě 12,
dům manželů Poláčkových (22)

Na Babě 9,
vila manželů Paličkových (23)

Na Babě 7, Heřmanova vila (24)

Na Babě 6, vila Václava Lindy a Pavly Lindové-Gutfreundové (25)

Na Babě 5, Ballingova vila (26)

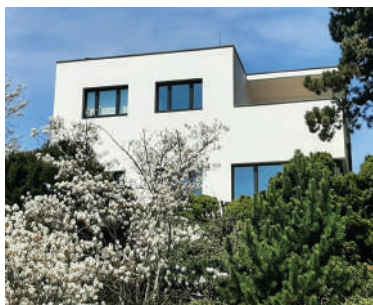
Na Babě 4, Bautzova vila (27)

Na Babě 2, Glücklichova vila (28)

Na Babě 3, Herainova vila (29)

Na Babě 1,
vila Stanislava Mojžíše-Loma (30)

Nad Paňankou 16,
vlastní vila Pavla Janáka (31)

Nad Paňankou 18,
dům manželů Mauleových (32)

Nad Paňankou 22,
vila manželů Kytlicových (33)

Nad Paňankou 24,
Bělehrádkova vila (34)

Nad Paňankou 28, Sutnarova vila (35)

Bubeneč

Pelléova 24,
vila Vojtěcha rytíře Lanny ml. (1)

Petschkova rezidence (2)

Pod Kaštany 18 (3)

U Vorlíků 17, Heritesova vila (4)

U Vorlíků 15, Kohlerova vila (5)

V Tišíně 10, Šimonova vila (6)

Romana Rollanda 8 (7)

V Tišíně 4, Muchova vila (8)

V Tišíně 2 (9)

Na Zátorce 18, Kapsova vila (10)

U Vorlíků 13 (12)

Suchardova 2,
vila manželů Náhlovských (13)

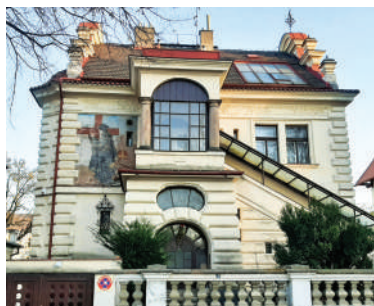
Suchardova 1,
vila Stanislava Suchardy (14)

Slavíčková 7, vlastní vila
Karla Vítězslava Maška (15)

Slavíčková 9, Říhovského vila (16)

Slavíčková 15, Suchardova vila (17)

Slavíčková 17,
vlastní vila Jana Kouly (18)

Slavíčková 91/14, Pelléova vila (19)

Slavičkova 21,
vila Klementiny Koukolové (20)

Na Špejcharu 3, Wilfertova vila (21)

Mickiewiczova 1, Bílkova vila (22)

Na Baště sv. Tomáše 5, vlastní dům
Rudolfa Stockara (23)

Kramářova vila (24)

Hanavský pavilon (25)

Troja

Povltavská 20 (1)

Nad Kazankou 39, Schückova vila (2)

Nad Kazankou 30, Brabcova vila (3)

Nad Kazankou 31,
dům manželů Fialových (4)

Nad Kazankou 27 a 29,
vily Ondřeje Dlouhého
a Vilmy Zlatníkové (5)

Nad Kazankou 28,
Birnbaumova vila (6)

Nad Kazankou 22,
Svobodova vila (7)

Nad Kazankou 16,
vila manželů Kubínových (8)

Nad Kazankou 13,
Skorkovského vila (9)

Nad Kazankou 7-9, vlastní dvojdům
Eduarda Viktora (10)

Nad Kazankou 3,
dům manželů Zátokových (11)

Trojská 118 (12)

Trojská 134,
Divišova vila (13)

Nádvorní 6,
Žoupalíkova vila (15)

nechal postavit v roce 1921 majitel Pražské stavební a betonářské společnosti a mecenáš Karel Skorkovský podle projektu architekta Václava Nekvasila. Skorkovského firma se podílela na stavbě Paláce Lucerna, Paláce Adria, Veletržního paláce, Libeňského a Jiráskova mostu, Masarykových domovů v Krči (dnes Thomayerovy nemocnice) nebo Nákladového nádraží na Žižkově. Byla rovněž jednou z hlavních firem zabývajících se stavbou československého opevnění. Po roce 1948 společnost znárodnili komunisté.

Nedaleko nelze přehlédnout robustní barokizující dům na dvojité adrese č. 7 a 9, jemuž dominuje sloupový rizalit s dórskými a ionskými hlavicemi. V roce 1931 si ho na prudkém jižním svahu navrhl sám majitel, stavitel Eduard Viktor (**na mapě: 10**). Jeho firma stavěla například ikonický obloukový Bechyňský most, který se ve výšce šedesáti metrů klene přes řeku Lužnici. Také Viktorovi zabavili majetek komunisté. Dnes je v domě brazilská diplomatická rezidence.

O mnoho skromnější a nenápadnější je vilka č. 3 v sousedství, schovaná za vzrostlými borovicemi, kterou si v 60. letech minulého století postavili legendární atlet Emil Zátopek a jeho žena, úspěšná oštěpařka Dana (**na mapě: 11**). Dům si manželé Zátopkovi vystavěli na místě původní zahradní chatky, které přezdívali Santo Puelo a do níž jezdili trávit volné chvíle už předtím. Ačkoli byli v té době oba slavní sportovci, olympijští vítězové, peněz neměli tolik, aby si dům nechali postavit. Vybudovali ho proto vlastníma rukama. A aby ušetřili, na část za-teplení prý použili skleněné lahve, které pro ně sbírali přátelé a známí. Sportovní pár se do vily, vybavené dokonce finskou saunou, nastěhoval v roce 1970 a prožil zde velkou část života.

Naproti přes silnici, na adrese Trojská č. 118, pak v zahradách mezi domy ční vila, již v roce 1923 vyprojektoval na objednávku Družstva pro stavbu učitelských domů v Praze několikrát zmíněný architekt Otakar Novotný (**na mapě: 12**).

Klidná silnice Nad Kazankou se v těchto místech slévá s dopravně vytíženou Trojskou ulicí, aby po zhruba sto metrech vytvořila trojúhelníkovou křižovatku. Zde, ve svažitě

zahradě po pravé straně, stojí funkcionalistická vila č. 134 (**na mapě: 13**) majitele stavební silniční firmy Václava Diviše, postavená v letech 1928–1929 podle projektu významného českého architekta Adolfa Benše (1894–1982). Poválečný rektor Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze je autorem ve své době mimořádně moderní budovy Elektrických podniků v pražských Holešovicích (1935), silničního mostu v Lokti (1935) či odbavovací haly na ruzyňském letišti (1937).

Dříve než se Trojská ulice prožene kolem vinice sv. Kláry a skvostného barokního zámku ze druhé poloviny 17. století, lze odbočit doprava do uličky Pod Havránkou, která se obloukem zvedá směrem k místní usedlosti Havránka. Zde si na parcele č. 22 (**na mapě: 14**) nechala v roce 1975 postavit velkorysý rodinný dům filmová režisérka Věra Chytilová. Návrhu se zhostil architekt Emil Příkryl (1945), pracovník věhlasného libereckého ateliéru SIAL, který je podepsaný pod takovými stavbami, jako je skvostný vysílač na Ještědu, obchodní dům Máj v Praze či již zbouraný obchodní dům Ještěd v Liberci. Ateliér zakládal Karel Hubáček (1924–2011), jeden z nejuznávanějších českých architektů druhé poloviny 20. století, který v roce 1969 jako jediný z Čechů získal Perretovu cenu, udělovanou Mezinárodní unií architektů. A to právě za návrh televizního vysílače a hotelu na Ještědu ve tvaru jednodílného rotačního hyperboloidu. O prestiži takového ocenění hovoří i fakt, že se jím za šest desítek let může pochlubit jen přibližně třicet architektů či architektek z celého světa. Namátkou: Renzo Piano, Richard Rogers, Thomas Herzog, Norman Foster, Shigeru Ban, Anupama Kundoo... Když se člověk detailněji podívá na tato jména, pochopí, o čem je řeč.

Ještě se ale vraťme z velkého světa do Trojské ulice. Kolem zámeckého areálu a hlavního vstupu do zoologické zahrady lze pokračovat dále do kopce a pak prudce zahrnout do Nádvoří ulice, kde je vstup do botanické zahrady. A zde, v zastrčené uličce, stojí několik zajímavých funkcionalistických rodinných domů, například puristicky čistá Toupalíkova vila č. 6 (**na mapě: 15**), kterou v roce 1935 navrhl architekt Václav Ittner.

ROZTOKY

Naše procházka Roztoky měří 2,3 kilometru.

V první polovině 19. století byly Roztoky všední, nevelkou vesnicí s roztroušenou zástavbou sevřenou v úzkém pásu mezi pravým břehem Vltavy a strmým svahem. Jedinou dominantou byl barokní zámek, který i přes několik přestaveb nezapřel původ někdejší vodní tvrze. Vlastního kostela se rozrůstající obec dočkala až v roce 1867, kdy představitelé farnosti přestavěli starší špýchar vypínající se na jednom ze skalnatých ostrohů.

Už tehdy však do obce ležící asi 10 kilometrů od Pražského hradu přijížděli drožkami či chodili pěšky výletníci, aby obdivovali rozmanitou krajinu s meandrující řekou, rozkvetlými loukami, stinnými háji, ovocnými sady a malebnými vinicemi. Blízkost Prahy, krásná příroda a zejména Severní státní dráha do Drážďan, zprovozněná v roce 1851, přinesly do Roztok nebývalý rozvoj. A také jeden primát. Dosud poměrně poklidná vesnice se stala vůbec prvním vilovým letoviskem, kde si svá letní sídla začali stavět zámožní Pražané. V případě Roztok zejména obchodníci a továrníci židovského původu, kteří se řadili mezi vyšší střední třídu.

Nová výstavba se primárně koncentrovala stranou od jádra vesnické zástavby v údolí romantického Únětického potoka se starými mlýny a divoce rozeklanými skalisky, kterému se říkalo Tiché údolí.

Největší rozkvět prožívalo letovisko v 70. až 90. letech 19. století. Výstavba či koupě letní vily byla nejen známkou utvářející se nové vrstvy podnikatelů, ale i vhodnou investicí na venkově. Majitelé sem jezdili o volných dnech, jejich rodiny se služebnictvem však v domech pobývaly zpravidla celou sezónu. V klidu, v čistém prostředí, stranou začouzené Prahy.

Stále bohatší a náročnější majitelé si posléze původní skromné vily přestavovali na honosná letní sídla. Některá byla raritní, snad až výstřední, jako třeba stavba připomínající japonský chrám.

První dodnes dochovaná letní vila Mia byla postavena již v polovině 19. století. Stojí v centrální ulici kopírující Únětický potok a mezi hosty, kteří do ní přijížděli za odpočinkem, patřily i slavné osobnosti.

Zmiňovaná ulice nese název Tiché údolí a Mia není ani zdaleka jediná. V přilehlých rozlehlých zahradách se ukrývá několik pozoruhodných vil od zajímavých autorů.

V podstatě hned první vila v Tichém údolí ve směru od nárožní restaurace v Nádražní ulici je spojena s nositelem velmi slavného jména v oblasti stavitelství a architektury. Pozděně funkcionalistický rodinný dům č. 108 (**na mapě: 1**) totiž do prudkého svahu situoval absolvent pražské techniky a syn uznávaného architekta Josefa Gočára (1880–1945) Jiří (1913–1979). Dům, který tento poválečný šéf ateliéru Stavoprojekt navrhl, byl postaven v roce 1938 na místě starší letní vilky.

V sousedství je poněkud zvláštní stavení, které zaujme na první pohled svým netradičním vzhledem (**na mapě: 2**). Jako bychom byli někde na Dálném východě. Původní dům si v roce 1925 nechal přestavět spisovatel a japanolog Joe Hloucha. Vila č. 81, nazývaná Malá Sakura, i drobné stavby v zahradě nesou typické znaky japonské architektury – například projmuté střechy či dřevěné štíty s motivy draků a ornamenty rostlin. Za přestavbou stojí architekt Antonín Landa. Původně byl dům mnohem zdobnější.

Hlouchova vila inspirovala jejího nového majitele, podnikatele Josefa Jirouška, aby na sousední parcele pod č. 376 nechal v roce 1928 místním stavitelem Františkem Illichem vybudovat mohutný „japonský“ hotel a luxusní restauraci Sakura (**na mapě: 3**). Bylo to terno, mezi návštěvníky byl podnik nesmírně populární.

Slavnou éru ukončil až příchod německých okupantů, v domě byl zřízen penzionát pro dívky z prominentních německých ro-

din, na sklonku války pak ubytovna pro Hitlerjugend. Později zde vznikla nemocnice. V 70. letech minulého století se dům dočkal necitlivé přestavby. Z původní orientální zdobnosti nezůstalo skoro nic.

Vlevo od někdejšího hotelu stojí ve stínu vzrostlých jehličnanů zajímavá klasicizující vila č. 192 s prvky geometrické secese (**na mapě: 4**). „Původní letní vilu, postavenou po roce 1871, nechal roku 1913 přestavět architektem Maxem Spielmannem (1881–1970) Julius Sonnenschein, obchodník s chmelem a plodinami, sladem, ječmenem a smolou. Vila nese jméno Alice po manželce majitele,“ praví průvodce, který vytvořilo Středočeské muzeum v Roztokách.

Německy hovořící židovský architekt Spielmann je podepsán například pod projektem bankovního domu na Novém Městě v Praze – takzvaného Petschkova paláce – či návrhem vily Friedricha Petschka v pražské Bubenči, která dnes slouží jako ruské velvyslanectví.

Dále ve svahu, ukrytá za stromy, je již ona vila č. 79, původním jménem Mia, zřejmě nejstarší letní nájemní vila v Tichém údolí (**na mapě: 5**). Postavena byla již před rokem 1850.

„Stylově byla ovlivněna neorománským tvaroslovím. Majitelé pocházeli z vrstev významných pražských obchodníků a továrníků, např. Josef Schubert, obchodník se zbožím materiálním a kořením, ovocem jižním, lahůdkami a vínem, nebo Carl Werfel, jednatel obchodu s moukou a firmy Keramo-Elfenitfabrik,“ připomíná průvodce. Ve vile roku 1857 pobýval po návratu ze švédského Göteborgu hudební skladatel Bedřich Smetana. Od počátku 20. let 20. století vilu vlastnil statkář Karel Vocílka, který ji přejmenoval podle své manželky – Laura.

Infotabule v Roztokách líčí osud sousedního malebného domku č. 60 (**na mapě: 6**) s prosklenou verandou: „Původně viniční grunt dal přestavět po roce 1888 stavitelem Ferdinandem Víškem do alpského stylu císařský rada Josef Gottwald, prokurista firmy Ignatz Gottwald, obchod s vlněným a bavlněným zbožím, dřevěným a železným nábytkem. Fasáda je čle-

něná štukovou bosáží a rustikou, zachovalé jsou dřevěné podstřešní kříže.“

V rozlehlé zahradě hned vedle roste statný třicetimetrový buk. A výše ve svahu se nachází dvojice pozoruhodných vil, za jejichž vznikem stojí majitelé továrního skladu Kosmonoských kartounů Theresia a Sigmund Haurowitzovi. Vilu vpravo č. 110 (**na mapě: 7**), švýcarského typu s dřevěnou verandou, vyprojektoval roku 1882 František Pavíkovský. Neorenesanční vilu vlevo č. 125 (**na mapě: 8**), postavenou o patnáct let později, navrhl pro rodinu Haurowitzových Josef Blecha (1841–1900), autor novoklasicistního evangelického kostela v Kladně či Nymburce.

Naproti přes ulici stojí letní vila č. 119 z 90. let 19. století, která byla v roce 1924 upravena ve stylu umírněného klasicismu. Podle muzea v Roztokách ji od roku 1897 do 1942 vlastnila manželka obchodníka Anna Menzelová (**na mapě: 9**).

Zahrada zhruba o 150 metrů dále, ležící opět po pravé straně silnice, skrývá mimořádně zajímavý příběh. Donedávna tu s č. 16 stál tuctový vesnický domek se sedlovou střechou (**na mapě: 10**). Manželé, kteří stavení v Tichém údolí před časem koupili, získali původní projektovou dokumentaci. A koukali. Náhodný objev překvapil nejen je, ale i odborníky. Třeba i historika architektury Zdeňka Lukeše, který událost popsal na portálu Lidovky.cz.

Nákresy totiž odhalily, že jde o dosud neznámé rané dílo slovnutného architekta a významného pedagoga Jana Kotěry (1871–1923), který je označován za zakladatele české moderní architektury.

„Původní návrhy letního domu z roku 1902, zjevně nakreslené Kotěrou, byly provedeny v secesních formách. Šlo vlastně o radikální přestavbu menšího objektu. Stavebníky byli bankéř Lev Peterka a jeho manželka Františka. V seznamu Kotěrových prací je však návrh stále veden jako neprovedený. Jak se ovšem nyní ukázalo, není tomu tak,“ popsal Lukeš.

Původní Kotěřův dům byl v meziválečném období dramaticky přestavěn v konstruktivistickém stylu a opět ve druhé polovině

20. století. Zachovaly se jen některé prvky, například schodiště včetně zábradlí nebo vstupní dveře. Ovšem noví majitelé se rozhodli vrátit jedinečné stavbě s plochou střechou – jednou z prvních v Čechách – původně zamýšlený vzhled. V Roztokách u Prahy tedy stojí další vzácný dokument Kotěrovy jedinečnosti. Takový, který známe z pražské Bubenče, Strašnic nebo Černošic.

Za křižovatkou s Únětickou ulicí je po levé straně nájemní letní vila č. 8 s vyřezávaným dřevěným štítem a otevřenými balkony, kterou kolem roku 1909 pravděpodobně postavil Josef Fiedler (**na mapě: 11**).

V pozadí, blíže potoku, si pozdně secesní vilu č. 7 (**na mapě: 12**) roku 1909 vystavěl pražský advokát Alfréd Daniel Hamburger. Autorem byl opět Josef Fiedler. Jak upozorňuje průvodce Střeďočeského muzea, později vilu se zelenou fasádou obýval právník Adolf Procházka, předseda Právní rady čs. exilové vlády v Londýně a poválečný ministr zdravotnictví, a jeho manželka Helena Koželuhová, která byla neteří bratří Čapků.

Po pravé straně ulice Tiché údolí zaujme opravený klasicizující domek č. 15 s šarlatovou omítkou, postavený roku 1898 v alpském stylu (**na mapě: 13**). Stavebníkem byl Sigmund Böhm, architektem Bohumil Štěrba (1854–1910), autor kostela sv. Petra a Pavla v Semilech, kostela sv. Václava v Pečkách či urbanistického plánu takzvaného nového Karlína v Praze. Za povšimnutí stojí i „mozaikové“ skulptury v zahradě, například bájné Medúsy.

Na sousedním pozemku č. 12 „si dal v roce 1876 postavit klasicizující nájemní dům s několika byty Václav Fingerhut. O čtyři roky později provedl menší stavební úpravy další majitel, Siegfried Böhm, bratr Sigmunda, obchodník se zbožím střížným a bílým prádlem,“ upozorňuje průvodce (**na mapě: 14**).

Naproti přes ulici si roku 1905 původně neorenesanční letní vilu č. 145 vybudoval stavitel Antonín Gabriel (**na mapě: 15**). O několik málo desítek metrů dál, vpravo, přestavěl dvacet let před koncem 19. století domek č. 100 obchodník Moritz Nachod (**na mapě: 16**). Podle návrhu stavitele Antonína Kubra

vznikla dvě boční křídla s místnostmi k pronajímání a společný salon. V roce 1910 koupil vilku advokát Eduard Friedmann, který si v patře zřídil „slunečné lázně“ s prosklenou podlahou do koupelen.

Naproti je příjezdová cesta k místnímu „zámečku“, který je situován bokem k ulici (Tiché údolí č. 10 / **na mapě: 17**). Původně to byl mlýn, který podle materiálů Středočeského muzea v Roztokách koupil v roce 1878 Markus Türk, obchodník se zbožím rukodělným a kartouny, a přestavěl ho na velkoryse řešený letohrádek v neorenesančním stylu, který je inspirovaný architekturou Andrey Palladia, italského pozdně renesančního architekta a teoretika.

„Türk zde zřídil veřejné lázně pro návštěvníky a obyvatele letoviska, které pravděpodobně zanikly se změnou majitele na konci 19. století. Vila však svým průčelím dodnes lázeňskou architekturu připomíná. Na počátku 20. století prošla úpravami, při kterých byly přistavěny i věže k zahradní frontě. Výstavnost domu ocenili i Marie a Mořic Lobkowiczovi, pobývající zde ve 20. letech 20. století,“ doplňuje dokument. K areálu přiléhá bývalá kaple.

Na konci ulice Tiché údolí, v místech, kde se mění na pěší cestu, stávala slavná výletní restaurace Maxmiliánka a hotel. V sousední zahradě vlastnil vilu č. 124 (**na mapě: 18**), která byla součástí vznikajících restauračních pavilonů Maxmiliánka už v roce 1896, Ivan Čížek, hoteliér a společník Pražské ledařské společnosti. Vila nesoucí prvky alpské lidové architektury byla původně umístěna v rozsáhlé architektonicky komponované zahradě s řadou vodních prvků.

O kousek zpět, před Böhmovým domem se sochou Medúsy, ústí krátká ulice s názvem Svojsíkovy sady. A na její konec navazuje cesta vedoucí podél břehu Únětického potoka. Za cihlovou zdí, o něco dále po proudu, stojí letní vila č. 166 s geometricky pojatou fasádou, kterou podle průvodce vybuodoval roku 1911 již zmiňovaný stavitel Josef Fiedler (**na mapě: 19**). Vila patřící rodině Hamburgerových byla postavena jako poslední z jejich

čtyř v Tichém údolí. O sedm let později dům zakoupil velkoobchodník Viktor Glauber. Žila zde i rodina spisovatele a publicisty Oskara Singera, zavražděného nacisty.

Na úrovni nedalekého lesoparku překonáme potok a vstoupíme do ulice Bělina. Prvním domem je zmodernizovaná klasicizující vila č. 65 se třinácti pokoji a vyhříváním bazénem. Vlevo, ve třetí zahradě v pořadí, stojí letní sídlo v alpském stylu s dekorativním vyřezávaným štítem, navržené roku 1877 stavitelem Josefem Veverou pro Annu Husovou (Bělina č. 105 / **na mapě: 20**).

V domě bylo více nájemních bytů. „Od roku 1903 byla vlastníkem rodina Davida Trollera, obchodníka se zbožím kožišnickým v Praze. Jeho vnučka Mia Münzerová Le Comte, která emigrovala do Ameriky, zveřejnila vzpomínky na Roztoky v knize Stále sním o Praze,“ upozorňují obecní webové stránky.

Sousední „zelená“ vila Běla, vystavěná v roce 1894 v eklektickém stylu magistrátním úředníkem Josefem Mladějovským, nese jméno po jeho druhé manželce. To se promítlo i do názvu celé ulice – Bělina (č. 116 / **na mapě: 21**). Naproti pod lesem je jedna z roztockých novorenesančních vil pražského stavitele Františka Pavíkovského. Vročení na průčelí stavby č. 103 odkazuje na rok 1877 (**na mapě: 22**).

Vedle stojí vila alpského stylu č. 106 vybudovaná v roce 1882 pro c. k. dvorního dodavatele pian a majitele obchodu s piany v Praze Vincence Micka (**na mapě: 23**). Sousední dům č. 107 vyprojektoval v podobném stylu v roce 1882 opět stavitel Pavíkovský (**na mapě: 24**). Jak upozorňuje web obce, stavebníkem byl Moric Ornstein, společník firmy Moric a Jindřich Ornstein, obchod s indigem, barvivy, lučebninami v Praze. Od počátku 20. století vilu vlastnil velkostatkář Bedřich Procházka, který ji upravil pro celoroční bydlení.

Z trojúhelníkové křižovatky vybíhá Riegrova ulice, první dům vlevo s č. 112 si v roce 1890 pořídil uzenář Alois Malý (**na mapě: 23**). Za projektem vily inspirované klasicismem – a v podobě dřevěné verandy i alpským stylem – stojí pražský

stavitel František Tichna. „Od roku 1913 až do roku 1941 byl dům v držení rodiny Friedmannovy. Max Friedmann obchodoval s kávou a jeho žena Hermína byla společnicí firmy Alois Pelz, Káva Pelz-Platýz,“ doplňuje průvodce zdejšího muzea.

V sousední zahradě stojí vila č. 97, navržená v klasicistním a alpském stylu v roce 1874 Antonínem Rosenbergem (1833–1907) pro Franze Menčíka (**na mapě: 24**). „Roku 1890 byla vila přestavěna v pozdním novorenesančním stylu pro nového majitele Sigmunda Schlesingera, zástupce společnosti Kotva a předsedu Pražské burzovní komory v Praze. Nová podoba domu nese stopy italské inspirace, konkrétně je patrný vliv toskánské vily s asymetricky připojenou vyhlídkovou věží,“ píše se v materiálech obce.

O parcelu dál je dům č. 98 od stejného autora, ve stejném stylu a stejného data vzniku. Antonín Rosenberg, vrchní stavební rada ve státní službě v Čechách, si ho pořídil pro vlastní rodinu (**na mapě: 25**). Poslední z linie rodiny Rosenbergových, právník Edvard Hartl, držel majetek až do 60. let 20. století, jak upozorňuje web města Roztoky.

A totožný architektonický výraz má i další stavba č. 99, kterou vyprojektoval opět autor několika novorenesančních školních budov v Praze Antonín Rosenberg (**na mapě: 26**). „Prvním majitelem vily byl pražský obchodník Leopold Kraus. Od něj nemovitost v roce 1903 koupili manželé Albín a Libuše Bráfovi. Albín Bráf patřil mezi nejvýznamnější osobnosti politického, hospodářského a společenského života konce 19. století. V roce 1888 se oženil s Libuší Riegrovou, dcerou Františka Ladislava Riegra,“ popisuje web Slavnevil.cz.

Dokument muzea upřesňuje, že Albín Bráf byl děkanem Právnické fakulty Karlo-Ferdinandovy univerzity, poslancem Českého zemského sněmu a v letech 1911–1912 ministrem orby.

Na letní vily v zahradách zde, za zatáčkou Riegrovy ulice, navazuje mlýn na Únětickém potoce, který roku 1861 zakoupil jako letní sídlo František August Brauner, právník, poslanec

Říšské rady a Sněmu Království českého, a jeho žena Augusta. V roce 1883 byl přestavěn na nájemní vilu (Riegrova č. 5 / **na mapě: 27**). V současnosti jej užívá Středočeské muzeum.

Z rodiny Braunerů pochází známá malířka Zdenka Braunerová nebo její bratr – chemik Bohuslav. Zdenka si v roce 1904 na pozemku nechala postavit ateliér podle vlastního návrhu (č. 532 / **na mapě: 28**). Koncem 60. let domek krátce vlastnil známý český výtvarník Jiří Trnka. Dnes areál spadá pod Středočeské muzeum.

VŠENORY

Kolem všenorských vil ujdeme 2 kilometry.

Jsou-li Roztoky severně od Prahy považovány za první osadu letních vil v okolí hlavního města, pak Všenory na geograficky opačné straně metropole zaujímají místo druhé. Ještě v polovině 19. století se na území nynějšího katastru rozkládaly dvě malé vesnice, oddělené ostrohem Jánské výše. Byl zde zámek, pivovar, rybník. Od roku 1862 obcí prochází železniční trať ze Smíchova do Berouna.

Podstatná část osady Horní Mokropsy je usazena na poměrně strmém úbočí kopců Brdské vrchoviny. Má to jednoduchý důvod: blízkost nevyzpytatelné Berounky, která umí vesnicím a městečkům na svých březích pořádně zatápnět, zástavbu dávno vytlačila do bezpečnějších výšin.

Na přelomu 19. a 20. století začali slunné svahy nedaleko Prahy objevovat zámožní Pražané hledající krásu přírody, čistý vzduch a klid. Průmyslníci, obchodníci, právníci i lékaři si přisvojovali způsob života, který byl do té doby výsadou aristokracie, a budovali si mimo město okázalá letní sídla.

Jedním z nich byl i úspěšný inženýr chemie Edmund Teyrovský, provozující na pražských Vinohradech továrnu na čištění a barvení šatů, záclon a látek. Svou pozornost obrátil k vesnici u Berounky sice až ve dvacátých letech minulého století, o to výrazněji však proměnil její tvář.

A proměnil ji vpravdě jedinečným způsobem – přinejmenším v českém měřítku. Nejenže Edmund Teyrovský a jeho „dvorní“ architekt Alois Dlabač zasadili do stávajícího prostředí unikátní vilu kruhového půdorysu, ale na strmé stráni vytvořil i takzvaný voluptuár čili jakousi zahradu rozkoší, přírodní park s mno-

ha drobnými, slohově pestrými zahradními stavbami a sochami či cizokrajnými dřevinami.

Bohužel z Teyrovského parku toho dnes mnoho nezbylo. Pozemky jsou dávno rozděleny a zastavěny dalšími domy, prostor se stal nečitelným, většina dřevin zmizela a drobné stavby zarostly nebo zchátraly.

Horní Mokropsy jsou dnes součástí Všenor a rozkládají se v úzkém pásu mezi poberounskou železnicí a roklinou Všenorského potoka, v níž první reprezentativní letní sídla vznikala již na sklonku 19. století. Dnes stojí zpravidla podél ulice Květoslava Mašity.

Nejpůsobivější z nich je pseudorenesanční vila Boženka (ul. Květoslava Mašity č. 292 / **na mapě: 1**), kterou pro své dcery nechal v roce 1884 postavit majitel všenorského panství Jan Nolč. Historizující dům připomínající architekturu palácových vil serliovského typu v sobě mísí vlivy různých slohů.

Jan Nolč (1835–1888), úspěšný podnikatel a poslanec českého zemského sněmu, má na rozvoji Všenor v poslední čtvrtině 19. století mimořádný podíl. Již v roce 1874 zde vybudoval výletní restauraci s penzionem, která se díky jeho rozsáhlým kontaktům záhy stala českým společenským centrem, kam přijížděli intelektuálové a osobnosti z kulturní, akademické i hospodářské sféry.

Takzvaná Villa Nolč, později hotel Zdeňka, se do dnešních dnů nedochovala – na jejím místě v ulici Květoslava Mašity č. 246 (**na mapě: 7**) stojí bytový dům postavený po roce 2020. Zájem letních hostů o výletní restauraci byl nedlouho po otevření tak velký, že přestala kapacitně stačit. Jan Nolč proto za hotelem, na břehu Všenorského potoka, přistavěl v roce 1886 samostatný taneční a divadelní sál (Květoslava Mašity č. 294 / **na mapě: 8**), v němž dnes sídlí kulturní centrum a knihovna.

Zatímco architektura hotelu a restaurace byla poměrně prostá, sál vynikal bohatou neorenesanční štukovou výzdobou interiérů a malbami akademického malíře Adolfa Liebschera, jenž se rovněž podílel na výzdobě Národního divadla. Pražský rodák

Liebscher (1857–1919) byl častým letním hostem ve Všenorech, přebýval s rodinou ve Ville Nolč a nakonec se v obci trvale usadil. Je také autorem nástěnných maleb v novorománské pohřební kapli sv. Jana Křtitele, kterou podle projektu Štěpána Tragla nechala na zalesněné stráni nad někdejší Villou vystavět roku 1890 vdova po Janu Nolčovi.

„Podobu nejstarších letních sídel ve Všenorech sice ovlivnily neoklasicistní a novorenesanční vzory vilové architektury, většina tvůrců však sklouzla spíše k jejich zjednodušenému napodobování a eklekticky pojatému tvarosloví,“ popisuje publikace *Slavné vily Středočeského kraje*.

To platí i pro zmiňovanou vilu Boženku či vilu Marii č. 291 (**na mapě: 2**), kterou za Všenorským potokem na úpatí protilehlého kopce postavil v roce 1901 pro dr. Skopce místní stavitel Jan Tůma.

O něco níže směrem k Berounce stojí po pravé straně silnice další novorenesanční vila Libuše (ul. Květoslava Mašity č. 250 / **na mapě: 6**) – byt' znatelně méně pompézní. Právě tato stavba má pro Všenory, respektive přilehlé Horní Mokropsy, zvláštní význam: část domu si totiž ve dvacátých letech pronajal právě inženýr Edmund Teyrovský, aby zde mohla jeho rodina trávit volné chvíle.

„Když jsem se v roce 1921 narodil na Vinohradech, tehdejší lékař řekl otci: ‚Když tady v tom kouři budete bydlet, tak toto dítě vám brzy umře.‘ Otec se zeptal lékaře, co navrhuje, a ten odvětil, že hodně Pražáků staví vily ve Všenorech, Horních Mokropsích a Řevnicích. Otec zvolil Horní Mokropsy...“ vzpomínal pro obec Všenory továrníkův syn Edmund Ivan Teyrovský.

Rodině se zde zalíbilo natolik, že si o kus dál, na stráni směrem k řece, nechala v roce 1924 podle návrhů architekta Aloise Dlabáče postavit onu neobyčejnou válcovou vilu s kopulí (Lipová č. 128 / **na mapě: 11**), k níž přiléhá osmiboká věž s bání a lucernou. Polovinu patra takzvaného Slunečního pavilonu otočenou na západ tvoří lodžie se čtyřmi sloupy na pilířcích kuzelkového zábradlí.

Teyrovského rodina, stejně jako ostatní noví osadníci, obývala sídlo spolu se služebnictvem v jarních, a především letních měsících. V zimě bývala budova zpravidla prázdná, nebo v ní přebýval jen správce.

V cípu zahrady, na ostrém zalomení křižovatky ulic Na Kobylce a Karla Majera, vyniká novorenesanční osmiboký glorieta na vysoké podezdívce z kyklopského zdiva, postavený roku 1926 (**na mapě: 13**). Upoutá výrazná lunetová sgrafitovaná římsa i parapety oken ozdobené medailony a nápisy: Lásku jenom láska ocení; Nám dobře, nikomu zle; Samotnému i v ráji smutno. Ani taková stavba se v podobném prostředí čtvrti letních vil zpravidla nevyskytuje.

Naprosto mimořádným unikátem je však architektura nacházející se pod Slunečním pavilonem: pompézní ornamentální schodiště s balustrádami a betonovými sochami, které v dolní pasáži navazuje na kruhovou vodní nádrž a v horních partiích ústí do tunelu pod silnicí. Ten je zakončený točitým schodištěm, překonávajícím značný výškový rozdíl velmi strmého srázu (**na mapě: 12**). Stavbu, již by člověk hledal spíše u barokních zámků nebo honosných italských panství, vlastně zplodila náhoda.

„Asi v roce 1925 otec koupil pozemek sousedící s Kulatou vilou od drogeristy Rambouska. Přebytečnou hlínu z tohoto pozemku vyváželi na silnici pod vilou. Když pak nastaly deště, utrhlo se asi půl silnice a hlína se sesula dolů. Tamější občané vinili otce. Architekt Dlabáč řekl: „Co byste se s nimi hádal, kupte to a postavíme opěrnou zeď a monumentální schodiště,“ vzpomínal Edmund Ivan Teyrovský.

Postupně tak vznikl park o rozloze čtyř hektarů, jemuž vedl uprostřed schodiště betonový Jan Žižka na koni, hrozící palcátem – snad přes řeku Dolním Mokropsům nebo Černošicím. Známý sochař Čeněk Vosmík, autor této jezdecké sochy, vytvořil pro Teyrovského voluptuár i další figurální plastiky – sv. Václava, Mistra Jana Husa a Jana Amose Komenského.

V horní části parku stojí altánek s kopulovitou střechou, nesenou zdobnými betonovými sloupky, poblíž je socha ležícího

jelena a hlásná věžička s cimbuřím. Nad točitým schodištěm se vyjímá zvláštní sloupek osvětlení a pod silnicí lze v nosné zdi spatřit kamenný výklenek s bronzovou deskou nesoucí reliéf tváře Aloise Dlabace – připomínku, kterou po architektově smrti v roce 1930 nechal zhotovit jeho přítel Teyrovský.

U branky do tunelu na nejvyšší podestě zaujme nápis: „Dej, Bože, všem, kdož mne znají, stokrát víc, než mi přejí.“ Další nápisy jsou vyhotoveny na betonových tabulích osazených v zídce lemující ulici Karla Majera, která parkem prochází. Právě zde stávaly sochy Jana Husa a sv. Václava. Reformní kazatel se na místě dochoval dodnes, kníže byl před několika lety přemístěn před nedaleký kostel.

Majetek byl rodině po nástupu komunistů v padesátých letech zabaven, Edmund Teyrovský emigroval a velkoryse pojatý prvorepublikový park postupem času zanikl – rozparcelováním svahu a další zástavbou. Během desetiletí vše zpustlo a zchátralo: sochy i torza balustrád obrostla mechem, schodiště a plastiky váz či lvů na betonovém zábradlí pohltil plevel a husté, neproniknutelné křoví.

Slovo voluptuár je odvozeno z latiny, přesněji ze starořímské mytologie. Volupta byla bohyně smyslných potěšení a rozkoše. Někdejší park však dnes připomíná spíše zanedbanou, leč o to mystičtější Zahradu, opanovanou nevrlym kocourem, z díla Jiřího Trnky.

Ačkoli se neutěšený stav výtvoru architekta Aloise Dlabace postupně mění k lepšímu, stále je třeba být velmi pozorný, aby člověk jeho stopy v zahradách rodinných domů vůbec zaznamenal.

Až budete jednou stoupat ulicí Karla Majera ve Všenorech směrem od místního zámku, nepřehlédněte za domkem č. 432 nenápadné místo u chodníku po levé straně, kde je přerušen plot složený z dílců se žebírkovým výpletem. Tuto zhruba třímetrovou mezeru vyplňuje skromný sokl s robustním betonovým zábradlím. Právě tudy prochází pod silnicí onen zmiňovaný tunel, na nějž navazuje schodiště s jezdeckou sochou Žižky. Stačí nahlédnout přes zábradlí – úplně dole na úpatí kopce lze

s trochou štěstí zahlédnout i plastiky sedících lvů a kruhovou vodní nádrž.

O kousek dál je ve stráni vpravo od silnice, ukryta v zeleni, válcová vila Edmunda Teyrovského a ještě o několik desítek metrů výš pak snadno postřehnutelný osmiboký pavilonek.

Mimochodem, další neobvyklý okrouhlý gloriét, tvořený osmi sloupy a kopulí, se vyjímá na ostrohu Jánské výše nad údolím Všenorského potoka (**na mapě: 14**). Romantickou stavbičku nechal v roce 1885 postavit tehdejší majitel všenorského panství Jan Nolč.

Vraťme se však ještě jednou do ulice Květoslava Mašity a k novorenesanční vile Libuše č. 250 (**na mapě: 6**), kam rodina Edmunda Teyrovského jezdila trávit léto. V jejím okolí totiž stojí hned několik pozoruhodných vil z přelomu 19. a 20. století.

V eklektickém duchu vznikl i letní dům Viléma Goppolda z Lobsdorfu (Květoslava Mašity č. 252 / **na mapě 5**). „Tento významný všenorický stavebník se v roce 1908 zúčastnil první samostatné české výpravy na olympijské hry v Londýně. Získal zde dokonce jednu z prvních českých olympijských medailí vůbec, a to v typické sokolské disciplíně – šermu,“ líčí publikace Slavné vily Středočeského kraje.

Vilém z Londýna přivezl dvě bronzové medaile: z týmové soutěže a z individuálního klání, v jehož kvalifikaci čtrnáctkrát zvítězil, aniž by jediný zápas prohrál. O čtyři roky později se na hrách ve Stockholmu 1912 vrátil na start jako nejstarší člen české výpravy a přispěl k čtvrtému místu družstva, v němž závodili i jeho synové Karel a Vilém.

Osud rodiny tohoto českého vlastence však skončil nešťastně. Vilém starší dožil v roce 1943, zchudlý a zapomenutý, v Masarykových domovech v Krči, v instituci pro lidi bez domova, Vilém mladší sice za války pomáhal jako advokát i Čechům, ale přihlásil se úřadům jako Němec, což otec před smrtí těžce nesl. Karel v roce 1956 spáchal sebevraždu.

V eklektickém stylu vyrostla i letní sídla č. 249, 247 a 254. Hned vedle Goppoldova domu stojí Víšková vila č. 253

(**na mapě: 4**), jejíž štít zdobí trofejní jelení lebka. Stejný motiv se opakuje i na protilehlé vile Jaroslávka č. 255 (**na mapě: 3**), vypínající se ve svahu šikmo přes ulici. Obě stavby prozrazují výraznou inspiraci alpskými chatami.

Od dvacátých let 20. století žil ve Všenorech architekt Břetislav Štorm (1907–1960), mnohostranná osobnost české kultury. Žák profesora Antonína Engela byl zároveň grafikem, heraldikem, prozaikem, básníkem i publicistou a po celý profesní život se věnoval památkové péči. Posledních dvacet let svého mimořádně tvůrčího života prožil ve svém všenorském sídle, kde se vedle architektonické praxe věnoval dekorativnímu umění – kreslil a navrhoval církevní předměty, nábytek, heraldické znaky i pečetidla. Vilku v ulici U potoka č. 197 (**na mapě: 9**) si navrhl sám v roce 1939.

Ještě na katastru Všenor, při silnici vedoucí od místního zámku k Dobřichovicím, se na svahu zalesněného kopce skrývá letní vila Jana Štence, nakladatele a majitele grafického závodu v Praze (Brunšov č. 357 / **na mapě: 10**). Zdánlivě jednoduchý patrový dům s mansardovou střechou navrhl otec české moderní architektury Jan Kotěra (1871–1923), Štencův dlouholetý přítel a spolupracovník ze Spolku výtvarných umělců Mánes. „Důmyslně zde použil kombinaci omítky a režných bílých cihel, které se v různých vazbách uplatňují na soklu, vstupním portálu a rámuji také horní patro domu,“ uvádí web Slavné vily. Dům z roku 1922 je postaven ve stylu moderny a koresponduje s návrhy Kotěrova pozdního období, včetně jeho vlastní vily na pražských Vinohradech.